

27. September 2023

UKA2023/77

Naqqiut

Siunnersuut 8. September 2023-imeersumut taarsiut.

(Siunnersuuteqartoq naqqiuteqarfigineqarpoq, Siumut siunnersuuteqartunngortillugu)

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuummik ima ittumik siunnersuuteqarpunga:

Pinngitsaaliilluni angerlarsimaffiup avataanut inissinernut atatillugu innuttaasut eqqartuussissuserisumik ikiorneqarnissaat aamma meeqqat inissinneqarnerannut atatillugu atugassarititaasut, innuttaasut suliap ingerlanerani toqqissisimanermik qulakkeerinniffiginissaat aamma inuit pisinnaatitaaffiannut eqqartuussivimmuut maalaaruteqarsinnaanermik periarfissaqarnissaat pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Siumut)

Nunarput inatsisitigut Europami Inuit Pisinnaatitaaffiannut isumaqatigiissummut (EMRK) aalajangersagaq nr. 814 18. september 2001-imeersoq Kalaallit Nunatsinnut Europami Inuit Pisinnaatitaaffiata Isumaqatigiissutaata atuutsinneqalernissaanut pituttorsimavoq.

EMRK-mi artikel 16-imi ima allaqqavoq:

”Kikkut tamarmik pisinnaatitaaffinni aamma kiffaanngissutsini Isumaqatigiissut una naapertorlugu innarlerneqartut, nunami oqartussanut sunniutilimmik pinngitsuutitaanissamik periarfissaqassapput, tamatumani apeqqutaatinnagu, innarliineq inunnit atorfitsik tunngavigalugu iliuuseqaraluarpataluunniit.”

Meeraq pinngitsaaliissummik angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarpat meeraq imaluunniit taassuma angajoqqaatut atuuttui pineqartut eqqartuussissuserisumik ikiorneqarnek ajorput. Innuttaasut, taakkununnga ilanngullugit meeqqat, taamaattumik nammineerlutik nunami inatsisit atuuttut naapertorlugit nammineerlutik pisinnaatitaaffitik ilisimasariaqarpat, taakkununnga ilanngullugit meeqqanik tapersersuinerlutik inatsit, ingerlatsinermi inatsit aamma inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut il.il. qulakkeerniarlugit pisinnaatitaaffitik inatsisit naapertorlugit aamma inuttut pisinnaatitaaffitik innarlerneqaqqunagit. Innuttaasoq tamatum kingorna maalaaruteqartarfinni ujarlissaaq pisinnaatitaaffiillu pisinnaatitaaffigisatik atorlugit.

Aaqqissuussaq ullumikkutut itsillugu, innuttaasut kisimiillutik nammineertussaapput, taakkununnga ilanngullugit meeqqat, pisinnaatitaaffitik suunersut paasiniarlugit aamma taakkuninnga innarlerneqarsinnaanertik ilanngullugu, tamannalu Siumumi inuiaqatigiinni

inatsiseqarnermut tunngatillugu tulluussorinngilarput. Ilaqutariit ingerlaavartumik inatsisitigut ikiorneqarnissartik pisariaqartippaat, tamatumani inissiinermi aalajangiinerni aamma inissinnerup nalaani atugassarititaasuni, meeqqamik inissiineq immi ilaqutariinnut iliuusaammat annertoq. Siumut paasinninera naapertorlugu suliani taama ittuni kukkunissamut inissaqanngilaq.

Siumup paasisimavaa, Inatsisartut Ombudsmandiata, MIO-p il.il. sutigut tamatigut inissiinermi suliani suliamik ingerlatsinermi annertuunik suliani tamani kukkorujussuortoqartarsimasoq. Taamaattumik inuit tunngaviumik pisinnaatitaaffiisa innarlerneqaratarsinnaanerit qaffasissorujussuarmik peratarsinnaavoq. Kommunini nakkutilliineq pitsaanngilaq nukissaaleqisoqarlunilu, tamanna Siumup akuerisinnaanngilaa imaluunniit akisussaaffeqannginissamut atuussinnaasutut akuerisinnaanagu.

Pinngitsaaliilluni inissiinerni suliani meeqqat angajoqqaalluunniit akeqanngitsumik eqqartuussissuserisumik ikiorteqarnissaannik neqeroorfiginerisigut, tamatumani pinngitsaaliissutaanngitsumik imaluunniit pinngitsaaliissutaasumik inissiineq pineqaraluarpat, Siumut isumaqarpoq, innuttaasut toqqissisimanermik isumannaatsuunissamillu qulakkeerinniffigissavagut, inissiinerit aallartinneqassasut aamma pitsaasumik tunngaveqarluni ingerlanneqassasut.

Eqqartuussissuserisup innuttaasut ikiorsinnaassavai, taakkununga ilanngullugit meeqqat, pisinnaatitaaffii maluginiarlugit aammalu innarliineraanerup itigartinnissaa imaluunniit suliamik suliarinninnermi inatsisinik unioqqutitsisoqannginnissaa. Innuttaasut akeqanngitsumik eqqartuussissuserisumik ikiorserneqarnerannut atatillugu pitsaaquterpassuaqarpoq, tamatumani pissutigalugu, aamma Inatsisartut suliassarimmassuk innuttaasut oqartussanit innarlerneqannginnissaat qulakkeertussaammassuk.

Innuttaasut pisinnaatitaaffiisa innarlerneqarsimagunarnerat EU'p Inuttut Pisinnaatitaaffianut Eqqartuussivimmu suliassanngortinnissaani artikeli attuumassuteqartoq tassaavoq artikel nr. 8 – Ilaqutariittut inuuneqarnissamut pisinnaatitaaffik, tassani innuttaasup nunamini maalaaruteqarnissamut periarfissaasinnaasut atorsinnaanngitsut aamma ilalernerqarsimanginnini. Innuttaasup kalaallip sapaatip akunneri sisamat qaangiutsinnagit suliaq Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivimmu suliassanngortissinnaavaa, tamatumani Inunnik Isumaginninnermi Maalaaruteqarfik aalajangiisimappat, innuttaasorlu ilalernerqarsimangippat. Innuttaasup suliaq eqqartuussisunut tunniussinnaavaa innuttaasorlu naammattunik aningaasaateqanngippat nammineerluni eqqartuussivimmi suliaq akilersinnaanngikkuniuk, inuttaasoq Rigsombudsmandimut qinnuteqarnikkut akeqanngitsumik eqqartuussivimmi ingerlatsisoqarsinnaanerani qinnuteqarsinnaavoq. Innuttaasoq akeqanngitsumik ingerlatsineq pillugu nalunaarfigineqarpat, tamanna aamma eqqartuussissuserisumik killilimmik ikiorneqarsinnaanermik imaqarpoq. Eqqartuussissuserisoq eqqartuussivimmi misiliinermi EMRK-mi inatsimmik unioqqutitsinermi nalunaaruteqarsinnaavoq Inuit Pisinnaatitaaffiisa Eqqartuussivianni suleriaaseq tunngavigalugu.

Taamatut ingerlariaatsimi killilerujussuunerata ima isikkoqartippaa, innuttaasoq eqqartuussissuserisumik/inatsisitigut ikiorneqarnissaminik pisariaqartitsisoq aammalu eqqartuussivinnullu atassuteqarnissaq ajornakusoorpallaartoq, tamatumani ilaqutariinnik avissaartitsinerup ilungersunartuunera pissutigalugu. Tamanna aamma kommunit nakkutilliinermi nalunaarusiani eqqartorneqartunut suliamik sullissinermut eqqartorneqartunut attuumassuserlugu kiisalu Inatsisartut Ombudsmandiata isumakulunnartorujussuarmik ukiumoortumik nalunaarusianut naleqqiullugu isigineqassaaq.

Naalackersuisut nammineerlutik iliuusissatut pilersaarutaata "Inissinneri ikinnerit pinaveersaartitsinerlu annertunerusoq" ima siunertaqarpoq, kommuni pisariaqartumik tunngavissaqanngippat meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiisoqassanngitsoq. Innuttaasut, taakkununga ilanngullugit meeqqat taamaattumik eqqartuussivimmi misiliinermik qulakkeeriniffiqineqassapput aamma qulakkeerneqassaaq, kommunit inatsit atuuttoq naapertorlugu suliatik suliarissagaat aammalu periuseq pineqartumi malinneqassasoq.

Kommunit nukinnik ilisimasanillu amigaateqarnerat, Siumup innuttaasuni akisussaaffiliinertut peratarsinnaasutut akuerineqarsinnaanngitsutut isigaa. Inatsisartut oqartussat tungaanit innarliinissamut illersuinissartik pisussaaffigaat. Innuttaasut, taakkununga ilanngullugit meeqqat, kommuni nukissaqannginnerat, inatsisigut tunngavigineqartut ilisimasaqarfiginnginnerat imaluunniit nunanni tamalaani periusineqartartumik ilisimasaqannginneq akilertariaqanngilaat. Ajornartorsiutit aaqqiiviginiarlugit ukiorpasuit atorpavut. Tamanna pequtigalugu Siumut isumaqarpoq, innuttaasut inuit pisinnaatitaaffiit eqqartuussivimmut tunniussisinaanerat minnerpaamik qulakkeerneqartariaqartoq.

Siumup maluginiarppaa, Naalackersuisut Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaasa atuutsilernissaat piareersaraat, taakkununga ilanngullugit meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut, innarluutillit pillugit isumaqatigiissut il.il. Inuit ataasiakkaatut Naalagaaffiit Peqatigiinnut maalaaruteqarsinnaanerata taamaattoq nunami maalaaruteqarfiusinnaasunik periarfissaqannginnissamik piumasaaqatitaqarpoq, soorlu Europami Inuit Pisinnaatitaaffiit (EMD-mut) maalaarutit ingerlanneqartarnerisa assingat, tassani nunami maalaarsinnaanermi periarfissaq tamaavimmik peqassanngillat. NGO-t aamma assigisaat aningaasanik tapersuisimapput aammalu isumakuluutit Naalagaaffiit Peqatigiinnut ukiut allortarlugit nassiussisinaanermut periarfissaqarlutik aammalu ukiumoortumik nalunaarusiortoqartarpoq, tamatumalu kingorna Naalagaaffiit Peqatigiit inassuteqaataasa toqqissisimasuni isumagisimanerat pillugit killiffiortoqartarluni.

Nunani tamalaani isumaqatigiissutit atuutsinneqalersarput imaluunniit nunap nammineq inatsisaanut ilanngunneqartarlutik, kisianni Siumup paasinninnera naapertorlugu, Naalackersuisut EMRK-mi artikel 16-imi innuttaasunut maalaaruteqarsinnaanermut inornanngitsumik pilersitsinissamut pisussaaffitsik sumiginnarsimavaat, taanna akuerineqarnermik (taarsiivigineqarnermik) qinnuteqarfigineqarsinnaasoq, oqartussani atorfilik kukkuppatt.

Taamaattumik Siumup paasinninnera naapertorlugu aqqut suli takeqaaq, oqartussat innuttaasunut pisussaaffitik timitalersimaneraat aamma taamaattumik akeqanngitsumik eqqartuussissuserisumik akeqanngitsumik ikiorneqarnissamik/inatsisitigut ikiorneqarnissamik pilersitsineq pitsaanerpaamik aallaaviusaaq.

Kommunalbestyrelsi meeqqamik imaluunniit meeqqanik arlalinnik angerlarsimaffiup avataanut inissiiniarnermi innuttaasoq akeqanngitsumik eqqartuussissuserisumik/inatsisitigut ikiorneqarnissaminik neqeroorfigineqassaaq, tamatumani apeqqutaatinnagu inissiineq pinngitsaalissutaanersoq imaluunniit pinngitsaaliissutaanngitsumik inissiineq pineqarnersoq. Angajoqqaat meeqqallu inatsisitigut illersorneqarnerat qulakkeerneqassaaq. Akiligassaq kommunalbestyrelsimit akilerneqassaaq. Inatsisartut meeqqanut ikiorsiinnermut inatsisaat nr. 20 26. juni 2017-imeersumut tamanna kinguneqassaaq. Aamma tamannarpiaq peqqutigalugu inatsimmi ilanngunneqassaaq, angajoqqaatut oqartussaasoq aamma meeqqat pineqartut eqqartuussissuserisumik/inatsisitigut ikiorneqarnissamik akeqanngitsumik pisinnaatitaaffeqartut, tamatumani kommuni pinngitsaaliissummik imaluunniit pinngitsaaliissutaanngitsumik inissiinermik aalajangiippat.

Tamatumani aamma sulianut Inunnik Isumaginninnermut Maalaaruteqartarfimmut imaluunniit qinnuteqaatinik pinngitsaaliissummik inissiinermi sulianut akeqanngitsumik suliamik ingerlatsinissamik qinnuteqaatinut periarfissamik kissaateqarfiusunut atuuppoq.

Inatsisit Rigsombudsmandip atuunneranik nalimmassaasut, Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiviit Inatsisartunit sunnerneqarsinnaanngillat. Taamaattumik Naalakkersuisut Naalagaaffimmi Oqartussanik suleqateqarneq pilersittariaqarpaat tamatumani innuttaasut kalaallit akeqanngitsumik eqqartuussissuserisunik ikiorneqarnissamut/inatsisitigut ikiorneqarnissamut periarfissaqarnissaat qulakkeerlugu aamma suliani annertuuni eqqartuussivimmi misiliinissamut ajornannginnerusumik periarfissaqarnissaat qulakkeertariaqarpaat, meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiineq annertummat.

Siumup nalunngilaa, akeqanngitsumik eqqartuussisumik ikiorneqarnissap/inatsisitigut ikiorneqarnissap pilersinneqarnera akisusoq, kisianni innuttaasunut tunngatillugu qanoq pisoqaratarsinnaanera pingaarnepaavoq, innuttaasut inuttut pisinnaatitaaffiisa oqartussanit innarlerneqarnissaannut sanilliullugu. Eqqaamaneqassaaq, sooq inuiaqatigiinni nunani tamalaaniittuni inuit pisinnaatitaaffiisa pilersinneqarsimanerat sooq pisariaqarsimanersoq. Innarliinerit inunnut ataasiakkaanut, ilaqutariinnut aamma inuiaqatigiinnut tamanut ajortorujussuarmik kinguneqartarput. Inuit pisinnaatitaaffii taamaallaat Naalakkersuisunik pisinnaatitaaffinnik isiginninniarnannut pisinnaatitaaffiliinngillat, kisianni aammattaaq piumasarineqarpoq periuutsinik innuttaasut pisinnaatitaaffinnik iluarusuuteqarnissaannik qulakkeerinissamik peqquteqarpoq.

Nunami maani innuttaasut nunani allani Nunani Avannarlerniittunut naleqqiullugit pitsaannginnerusutut innuttaanngillat nammineerlutalu nunatsinni innuttaasutut aamma

Naalagaaffeqatigiinni innuttaasutut nunanut assersuuffigisartakkatsinnut naleqqiulluta imaluunnit assersuuffigerusutatsinnut naleqqiulluta pisinnaatitaaffivut atuuttut tunngavigalugit pitsaanginnerusunik atugassaqartinneqassanngilagut.

Taamatut oqaaseqarluta Siumup partiit angusaqarfiulluurtumik oqallinnissaannik kissaappai.